

VEDLEGG

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Kommunal- og moderniseringsministeren

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite
0026 OSLO
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/2444-3

26. april 2021

Dokument 8:285 S (2020-2021) Representantforslag om endring av de statlige planretningslinjene for å legge til rette for vekst og utvikling i hele Norge

Jeg viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Heidi Greni, Kari Anne Bøkestad Andreassen, Liv Signe Navarsete, Nils T. Bjørke, Ole André Myhrvold og Geir Pollestad om endring av de statlige planretningslinjene for en samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging. Kommunal- og forvaltningskomiteen har i brev den 19. april 2021 bedt om min vurdering av forslaget.

Det er kommunenes ansvar å gjennomføre arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Lokale planer skal utarbeides i samsvar med overordnede planer og retningslinjer. Gjennom Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 understreker regjeringen at kommuner og fylkeskommuner skal legge bærekraftsmålene til grunn for sin planlegging.

Det er mange hensyn som skal ivaretas i arealplanleggingen. De statlige planretningslinjene for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging skal bidra til å konkretisere og markere nasjonal politikk i arbeidet med å utvikle bærekraftige byer og tettsteder, legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling i hele landet, og fremme helse, miljø og livskvalitet. Retningslinjene skal legges grunn ved statlig, regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven, men også ved enkeltvedtak som statlige, regionale og kommunale organer treffer etter plan- og bygningsloven og annen lovgivning.

For å sikre en bærekraftig og fremtidsrettet arealutvikling er det viktig at utbyggingsmønster og transportsystem samordnes, slik at transportbehovet kan begrenses, og det legges til rette for klima- og miljøvennlige transportformer. Jeg vil derfor advare mot å foreta endringer som svekker hensikten og målene med de statlige planretningslinjene. Også fra et

overordnet klimahensyn er det viktig å sikre en effektiv arealbruk i hele landet. Dette reduserer behovet for å bygge ned jordbruksareal og areal med høy grad av karbonbinding. Det er god og fremtidsrettet klimapolitikk.

Forslag 1: "Stortinget ber regjeringen gjennomgå og endre de statlige planretningslinjene for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, blant annet gjennom å innta et overordna mål om at retningslinjene skal legge til rette for vekst og utvikling i hele Norge, bidra til en balansert utvikling mellom bygd og by, og at det særskilt skal legges til rette for vekst og utvikling i områder med svak eller negativ befolkningsutvikling."

Planretningslinjene er i dag særlig rettet mot å sikre en effektiv arealbruk og tilstrekkelig boligbygging i områder med press på boligmarkedet, og hvor det er nødvendig med gode regionale løsninger på tvers av kommunegrensene. I slike områder bør rammene for utbyggingsmønster og transportsystem fastsettes i regionale planer, og disse planene bør trekke langsiktige grenser mellom by- og tettstedsområder og store sammenhengende landbruks-, natur- og friluftsområder.

For områder med lite utbyggingspress viser retningslinje 4.3 til at lokale myndigheter kan vurdere et mer differensiert bosettingsmønster der det er nødvendig, for å øke attraktiviteten for bosetting. Jeg mener derfor at de statlige planretningslinjene i dag ivaretar de hensynene som forslagsstillerne tar opp, på en god og balansert måte.

Forslag 2: "Stortinget ber regjeringen endre statens planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging for å sikre at spredtbygde kommuner i folketunge regioner ikke tvinges til å sentralisere bosetting og annen utvikling internt i kommunen. Slike kommuner må i langt større grad enn i dag selv kunne bestemme hvor det skal legges til rette for utvikling, og i hvilken grad spredt boligbygging skal tillates."

Jeg deler ikke representantenes beskrivelse av at retningslinjene tvinger spredtbygde kommuner til å sentralisere bosetting. I henhold til plan- og bygningsloven er det kommunene som sitter i førersetet, og har ansvar for samfunns- og arealplanleggingen i sine respektive kommuner. Kommunene har stor frihet, og et betydelig ansvar, for å legge til rette for å sikre tilstrekkelig boligbygging i sine kommuner.

Representantforslaget nevner Aurskog-Høland kommune som eksempel på en geografisk stor kommune, der 80 % av veksten i henhold til Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus skal styres mot ett tettsted i kommunen, Bjørkelangen. Kommuneplanens arealdel 2018-2028 har nylig vært til behandling som innsigelsessak i departementet. Saken ble avgjort ved brev av 9. mars 2021. Her fikk kommunen medhold til utbygging på i alt fem av syv boligområder som det var fremmet innsigelser til.

Min oppfatning er at kommunene har en betydelig og variert boligreserve i sine vedtatte arealplaner. Samtidig bidrar planretningslinjene til å sikre oppfølging av nasjonale føringer om en effektiv arealutnyttelse, blant annet ved å unngå satellittutbygginger med dårlig tilgjengelighet til skoler, arbeidsplasser og handels- og servicetilbud, og som ikke bygger opp under levende lokalsentre.

Forslag 3: "Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i statens planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging og andre statlige føringer for å sikre at vern av dyrka mark gjøres til et overordna mål i alt planleggingsarbeid i Norge".

Jeg er enig med forslagsstillerne i at jordvern er et sentralt og viktig hensyn i arealpolitikken. Jordvern er et nasjonalt hensyn, med behov for en tydelig nasjonal politikk. Dette kommer til uttrykk i Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging og i regjeringens jordvernstrategi. Regjeringen mener det er svært viktig å legge til rette for å sikre at matjord forblir en ressurs for fremtidige generasjoner. Forslag til en oppdatert jordvernstrategi legges frem i mai.

Arbeidet som er lagt ned de siste årene for å følge opp regjeringens jordvernstrategi, har ført til at omdisponering av dyrket jord har gått betydelig ned. Praktiseringen av plan- og bygningsloven har vært et viktig virkemiddel for dette. Statistikken fra KOSTRA viser at det nasjonale jordvernmålet om maksimalt 4 000 dekar omdisponert dyrket jord har blitt nådd i tre år på rad (2017, 2018 og 2019), og foreløpige tall tilsier at vi nådde målet også i 2020. Dette viser at regjeringens jordvernpolitikk virker, og at kommunene tar hensyn til jordvern i sin arealplanlegging. Det er likevel viktig å fortsatt ha oppmerksomhet på dette politikk-området.

Vern av dyrket jord er i dag presisert i planretningslinjene: Det er nødvendig å ta vare på god matjord, men også jordvernet må balanseres mot storsamfunnets behov. Dette vil særlig gjelde i de sentrale byområdene, hvor utbyggingspresset er størst. Her er det særlig viktig å foreta en konkret interesseavveining mellom effektiv arealbruk, knutepunktutvikling og jordvern.

Samtidig er det viktig at planretningslinjene praktiseres strengere når det vurderes å legge ut nye boligområder utenfor by- og tettstedsområder, og som ligger langt unna kollektivknutepunkter. Retningslinjene sier at fortettingspotensialet bør kartlegges når det vurderes å omdisponere verdifull dyrket eller dyrkbar jord, og rundt kollektivknutepunkter bør det legges særlig vekt på høy arealutnyttelse, fortetting og transformasjon.

Jeg viser også til brev fra landbruks- og matministeren og kommunal- og moderniseringsministeren fra den 8. januar 2021 om jordvern og bærekraft: Norge har lite dyrket mark grunnet topografi og klima. Kun 3 prosent av landarealet er dyrket mark, og kornarealet per innbygger er lavere enn gjennomsnittet i Europa. Klimaendringer og befolkningsøkning gir utfordringer for verdens matforsyning. Av hensyn til lokal beredskap og matsikkerhet, er det av avgjørende betydning at den ikke-fornybare arealressursen dyrket jord ivaretas, slik at mat kan produseres i hele landet. Som bærekraftsminister viser jeg her særlig til at jordvern er viktig for å nå flere av bærekraftsmålene, herunder bærekraftsmål 2 om sult og matsikkerhet, og bærekraftsmål 15 om å motvirke forringelse av matjord.

Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging skal bidra til et godt og produktivt samspill mellom kommuner, stat og utbyggere, for å sikre god steds- og byutvikling. Praktisering av retningslinjene må differensieres og tilpasses regionale og lokale forhold. Jeg mener at planpraksis på dette området vitner om at planretningslinjene i dag gir

en god ramme for nødvendige avveininger, herunder mellom jordvern, effektivt utbyggingsmønster og kommunenes utviklingsbehov. Jeg ser derfor ikke at det er behov for å gjøre endringer i statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Nikolai Astrup". The signature is written in a cursive, flowing style.

Nikolai Astrup